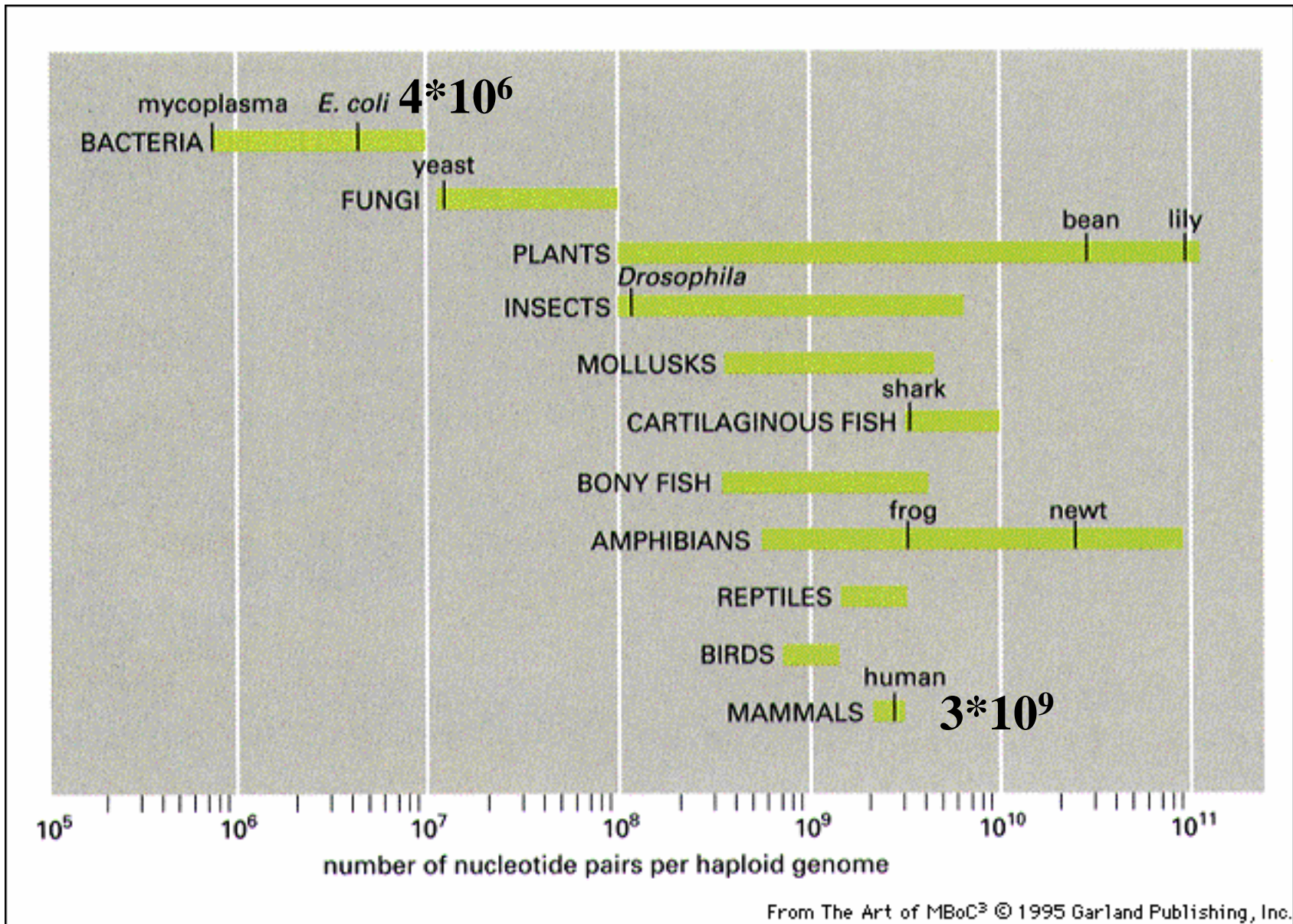

DNS csomagolás

Prokarióta és eukarióta genomok mérete

E. coli $4 \cdot 10^6$ bázispár $\rightarrow$ (3 bázis = 1 aminosav) $\rightarrow 10^6$ aminosav

Átlagos fehérje: 300 aminosav

$\sim 3 \cdot 10^3$ fehérjét kódol az E. coli genomja

2 – 4000 gén/ baktérium

Humán $3 \cdot 10^9$ bázispár $\rightarrow \rightarrow 3 \cdot 10^6$ gén

Humán genom $\sim 40\,000$ gén

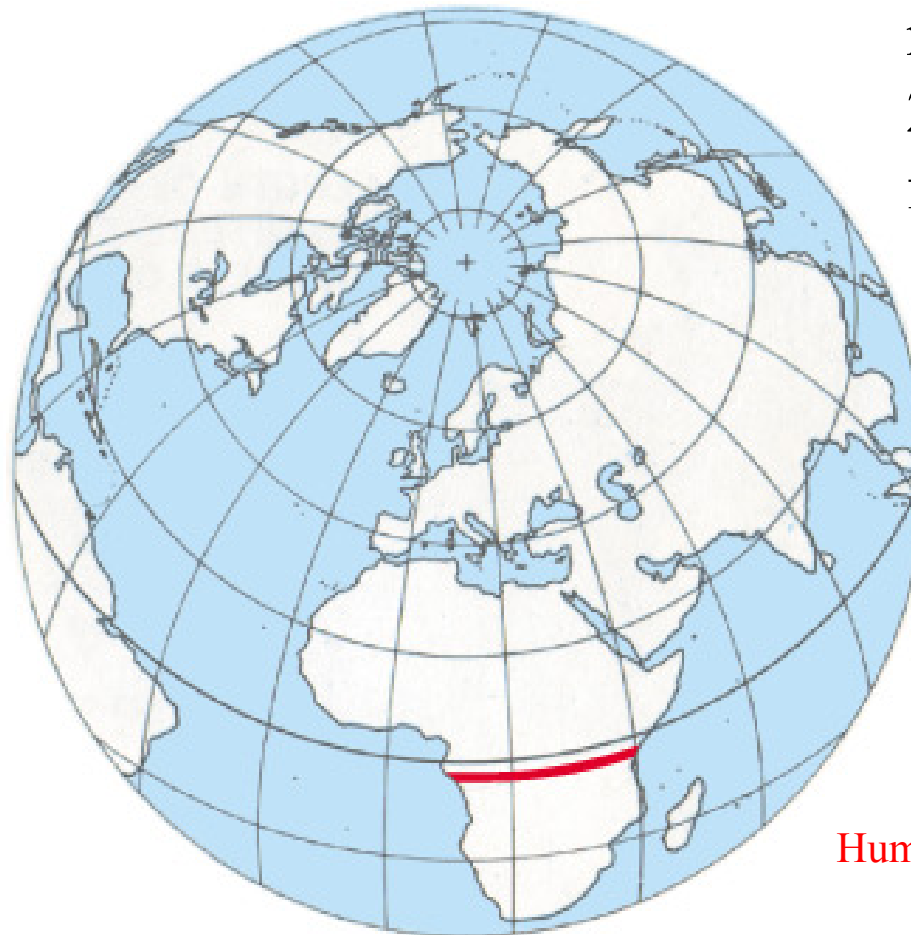
- Eukariótákban nincs egyenes arány a DNS mennyiség és gének száma között
- DNS nem csak fehérje kódolás

(A) Ha a nukleotidok távolsága 1 mm

„Tenniszlabda
méretű sejtmagba
20-40 km DNS
fonál”

Humán DNS
kinyújtva:
2 méter

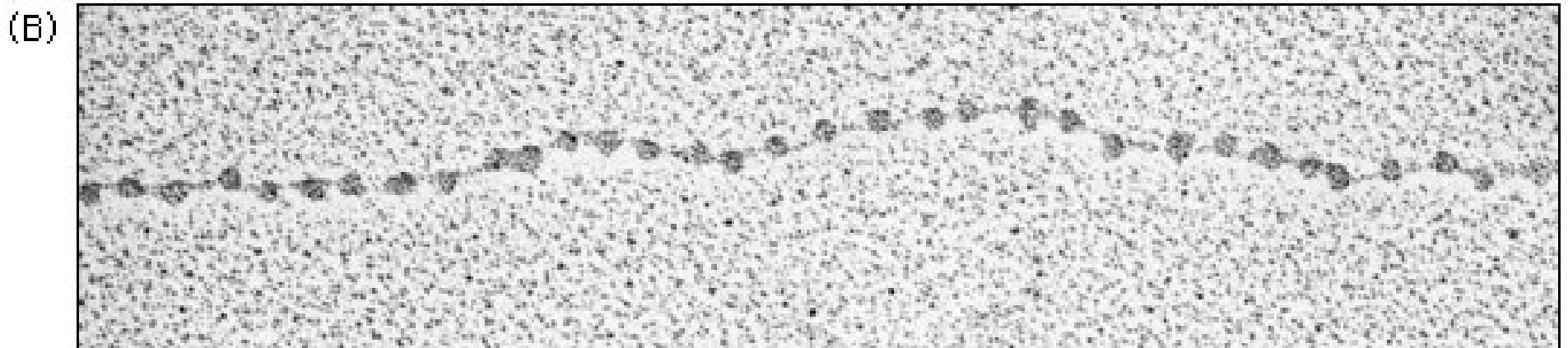
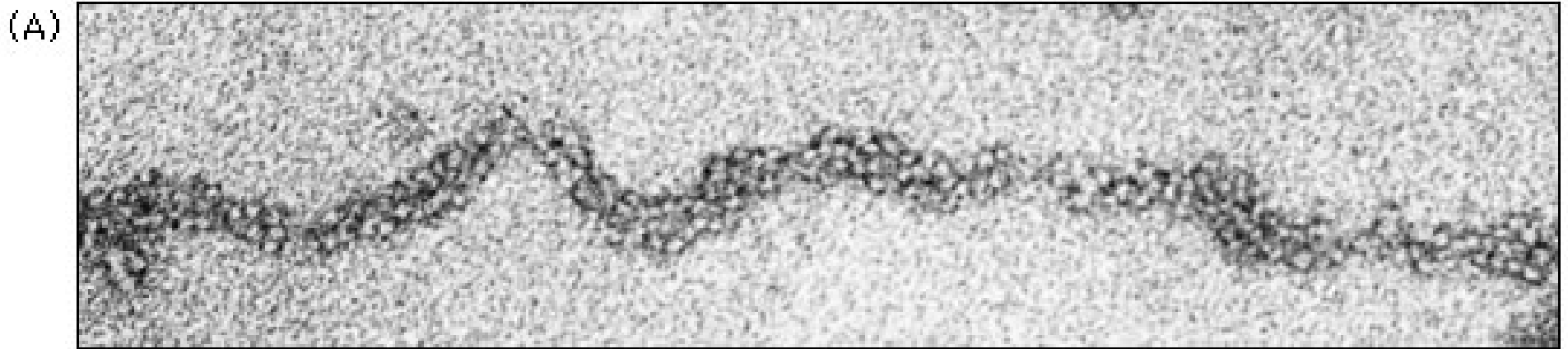

Humán genom

(B)

Figure 4–16. Molecular Biology of the Cell, 4th Edition.

A nukleoszómák elektronmikroszkópos felvételén

50 nm

„gyöngyök a zsinóron”

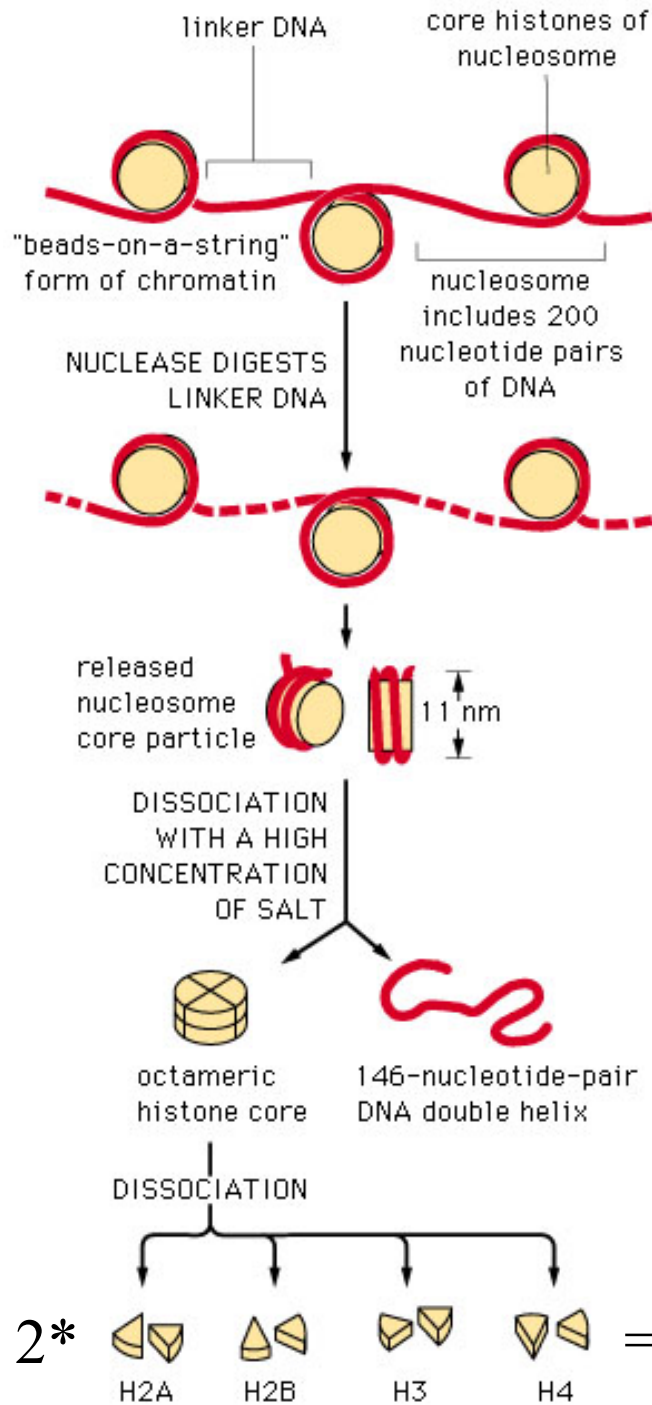
DNS + fehérje = kromatin

Hiszton

Nem hiszton

Nukleoszóma

©1998 GARLAND PUBLISHING

146 nukleotid pár
 rátekeredve egy
 nukloszómára

összekötő szakasz
 0-80 bázispár

DNS tömeg $\approx$ Hiszton tömeg

Replikációkor épül be, sok kell hirtelen
 ~ 20 kópia minden hisztonból a gerinces
 genomban

2* = Oktamer

nukleoszómás
 hisztonok

A H4-hisztin aminosavsorrendje

Nukleosómás hisztonok:
~ 120 aminosav (rövid)

DNS – sav $\ominus$ töltés

hiszton – bázis $\oplus$ töltés

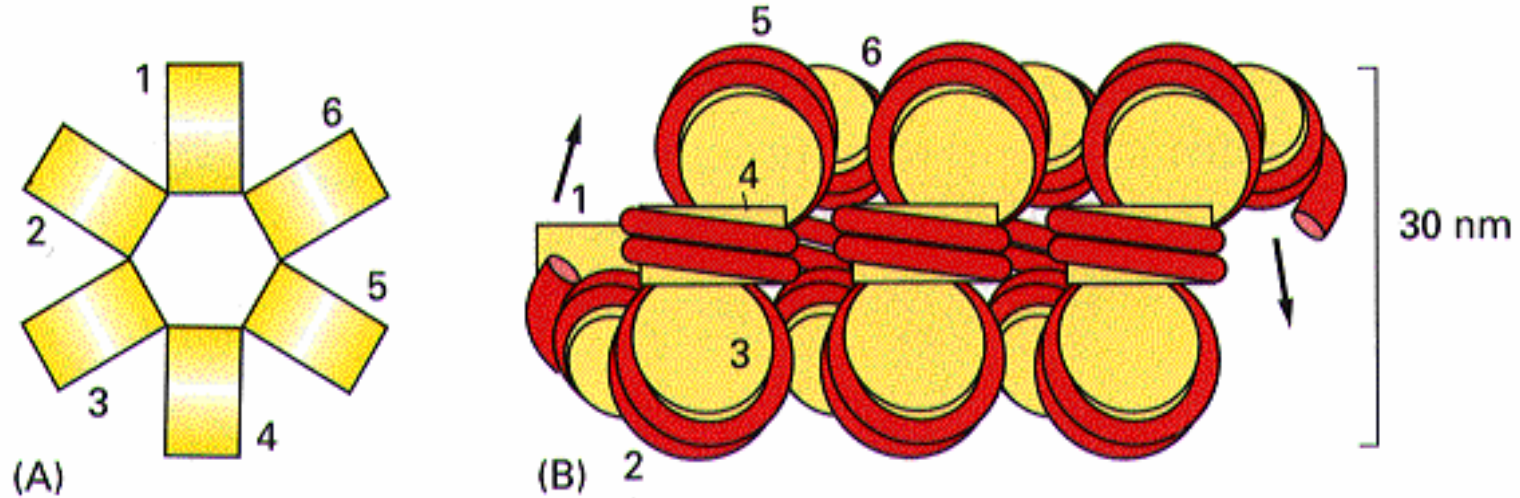

Bázikus aminosavak
K - lizin
R - arginin

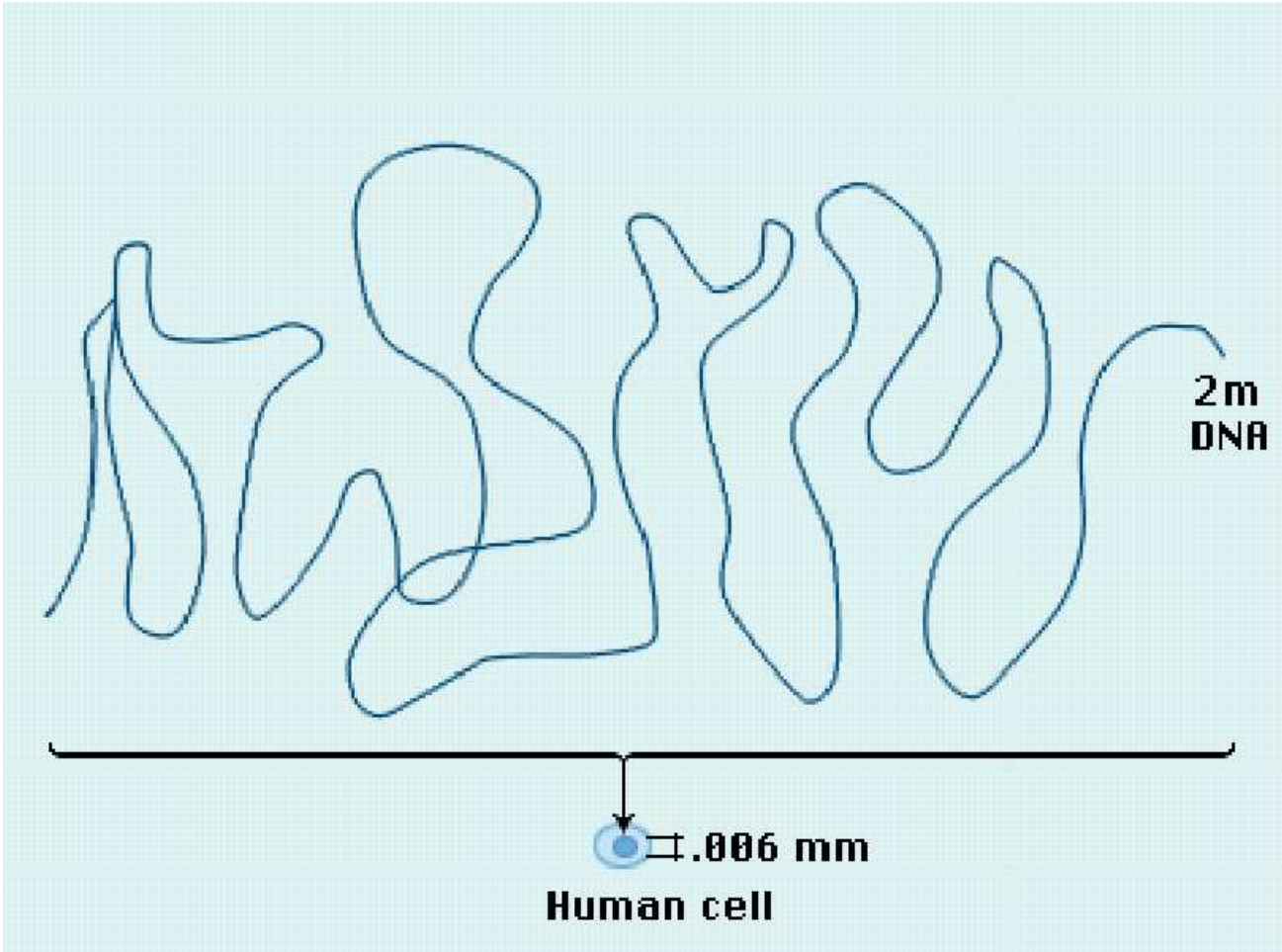
Hisztonok: konzervatívák

evolúció keveset változtatott rajta

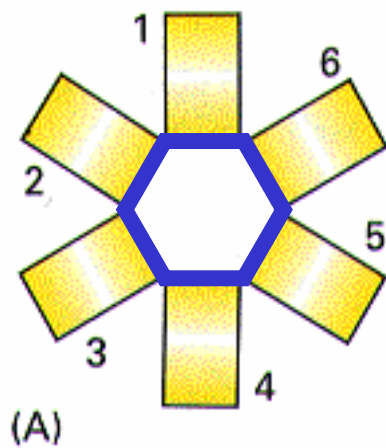
A 30 nm vastag kromatin szál

Csomagolás második szintje: **Solenoid struktúra**

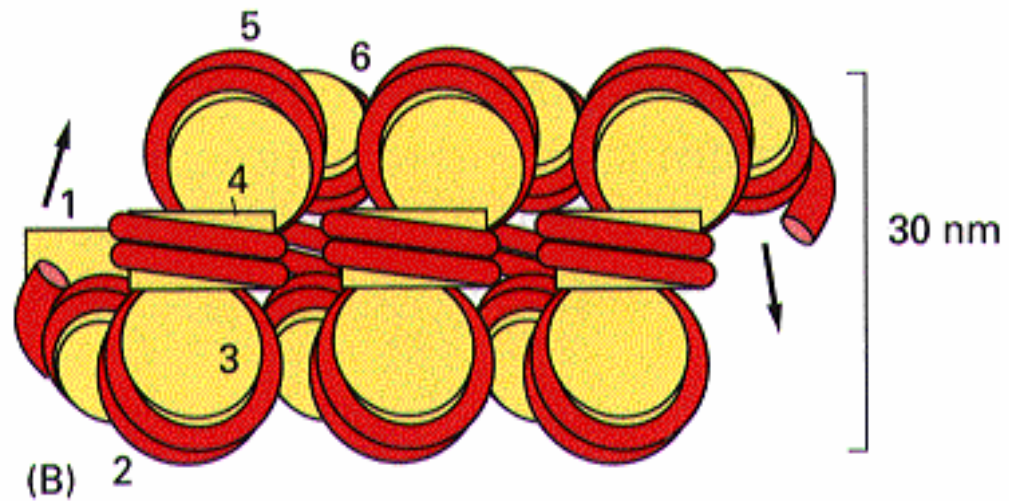

Szolenoid struktúra

H1 hiszton
(6 db)

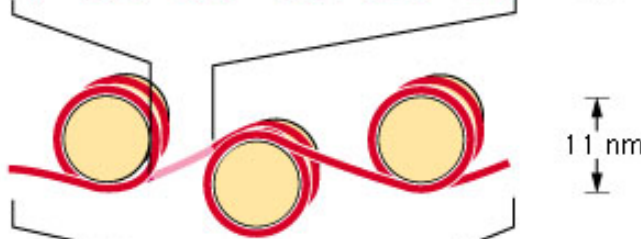
Nem nukleoszómás hiszton

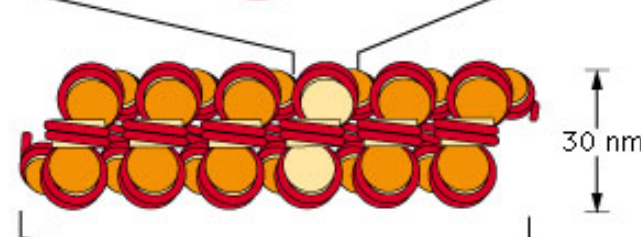
short region of
DNA double helix

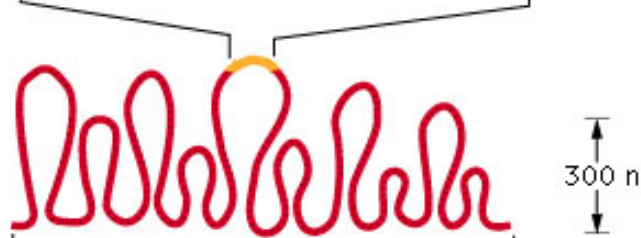
"beads-on-a-string"
form of chromatin

30-nm chromatin
fiber of packed
nucleosomes

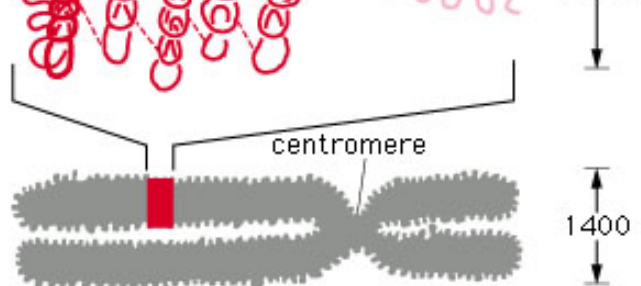
section of
chromosome in an
extended form

condensed section
of chromosome

entire
mitotic
chromosome

DNS

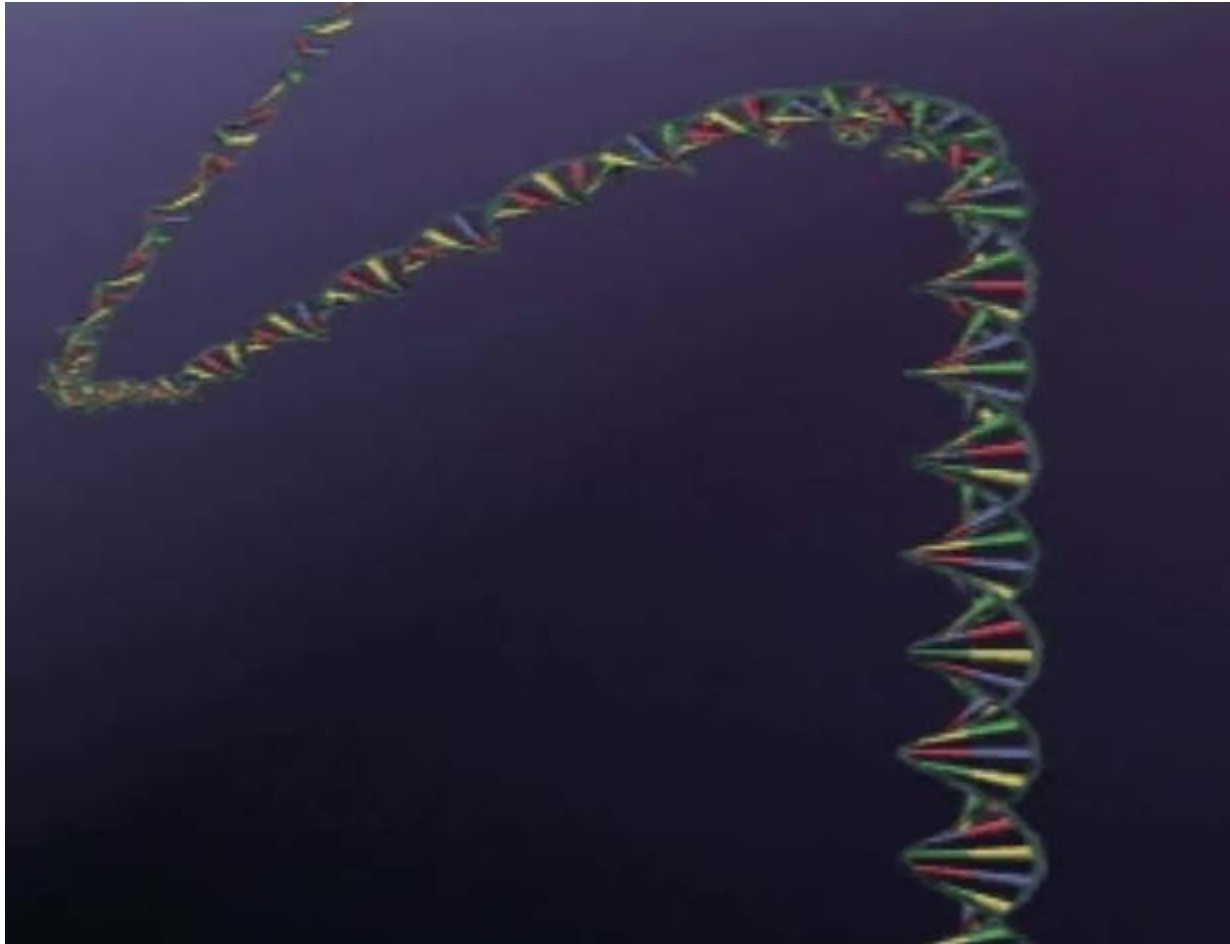
nukleoszóma
H2a, H2b H3, H4
hisztonok

Szolenoid struktúra
H1 hiszton

Scaffold fehérjék

További feltekeredés

NET RESULT: EACH DNA MOLECULE HAS BEEN
PACKAGED INTO A MITOTIC CHROMOSOME THAT
IS 50,000x SHORTER THAN ITS EXTENDED LENGTH

Genetics:
from genes to genomes.
DNA package movie

A kromatin kondenzáltsága változik a sejtek élete során

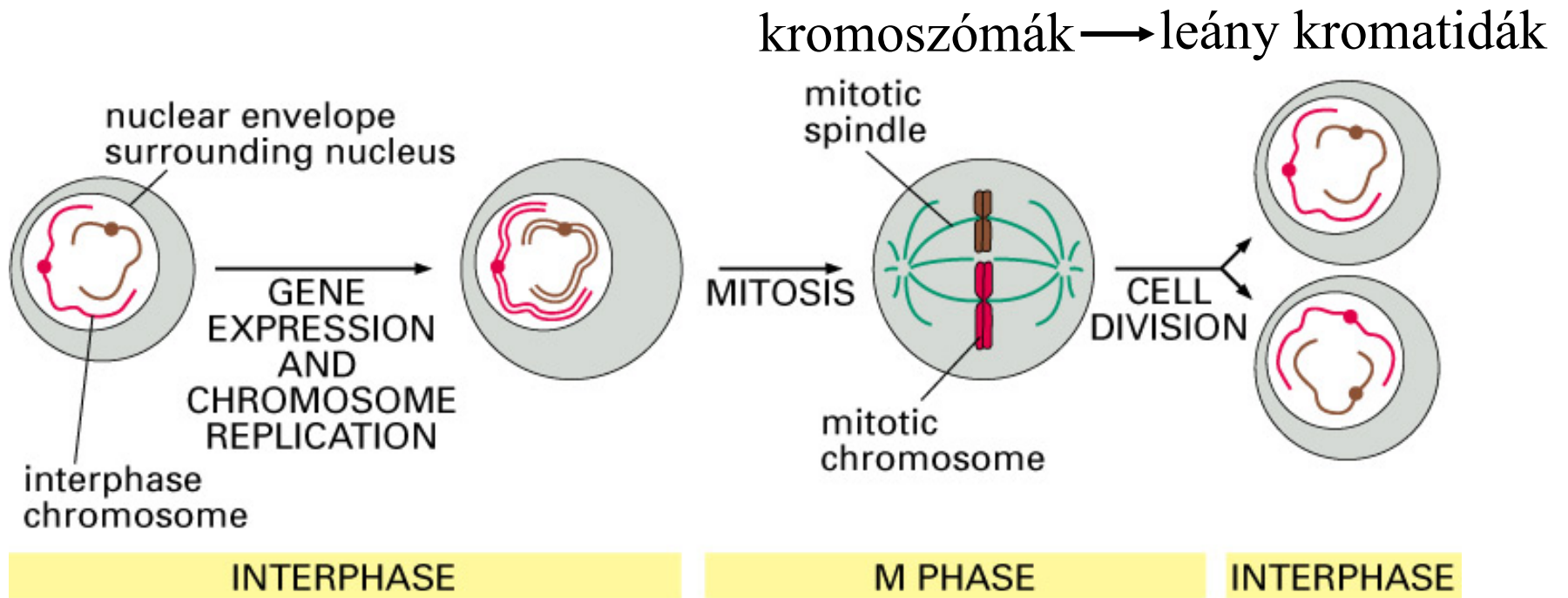
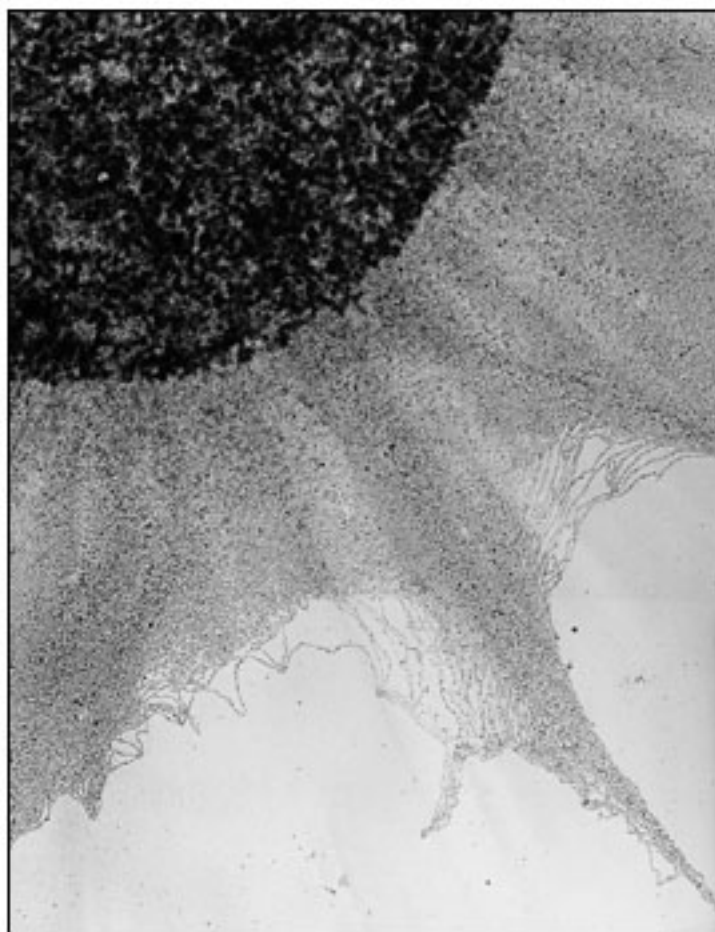

Figure 4–20. Molecular Biology of the Cell, 4th Edition.

interfázis

mitózis

Interfázisú kromatin

(A)

Mitózisos kromoszóma

(B)

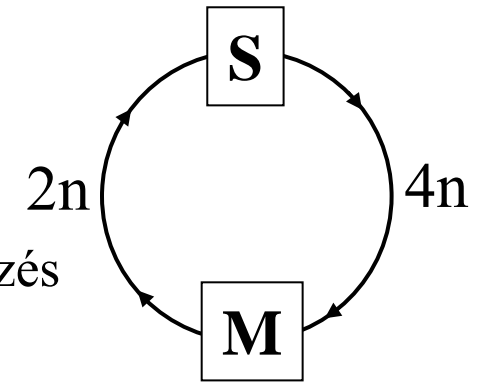
Enzimek hozzáférjenek

- DNS replikáció
- traszkripció

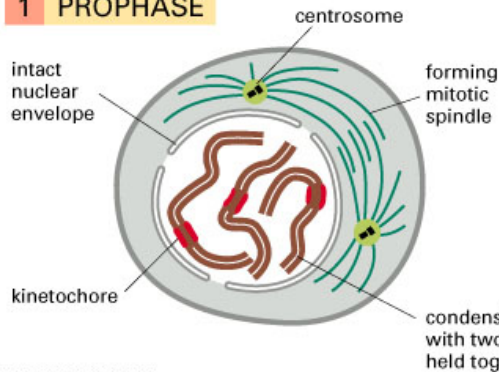
Mitózis osztódás

Számtartó osztódás

testi sejtek, kromoszóma szám duplázás, majd felezés

1 PROPHASE

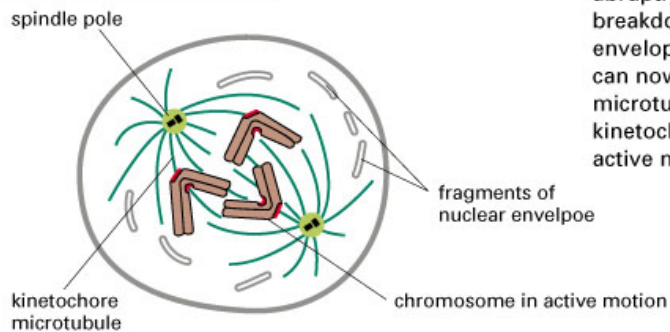
At **prophase** the replicated chromosomes, each consisting of two closely associated sister chromatids, condense. Outside the nucleus, the mitotic spindle assembles between the two centrosomes, which have replicated and moved apart.

time = 0 min

©1998 GARLAND PUBLISHING

2 PROMETAPHASE

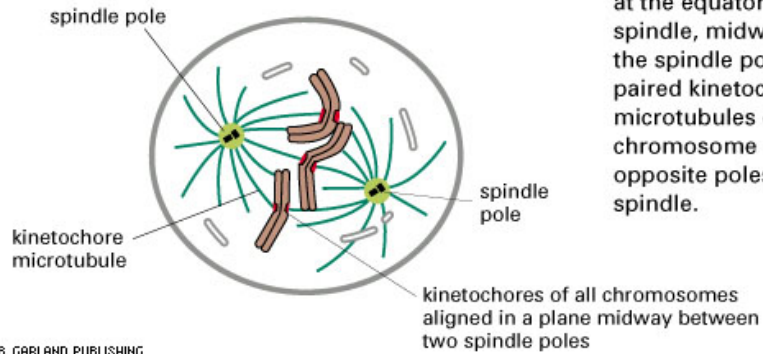
Prometaphase starts abruptly with the breakdown of the nuclear envelope. Chromosomes can now attach to spindle microtubules via their kinetochores, and undergo active movement.

time = 79 min

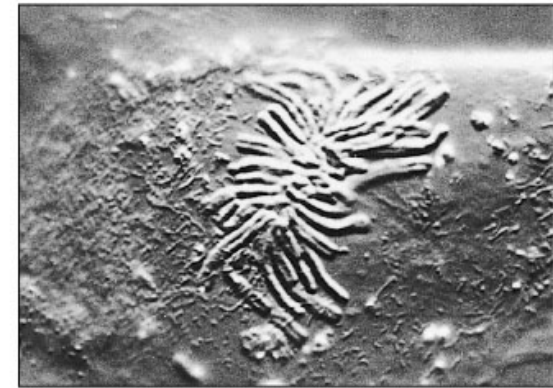
©1998 GARLAND PUBLISHING

3 METAPHASE

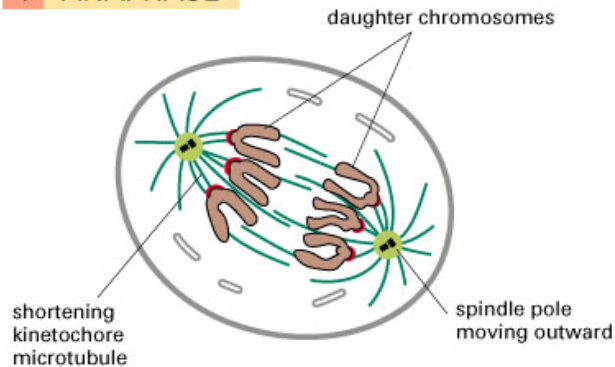
©1998 GARLAND PUBLISHING

At **metaphase** the chromosomes are aligned at the equator of the spindle, midway between the spindle poles. The paired kinetochore microtubules on each chromosome attach to opposite poles of the spindle.

time = 250 min

4 ANAPHASE

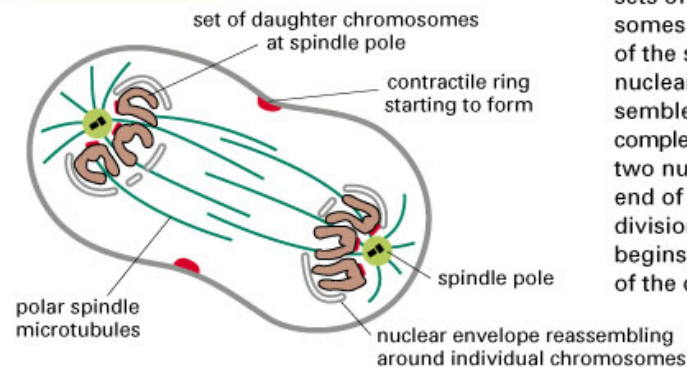

At **anaphase** the paired chromatids synchronously separate to form two daughter chromosomes, and each is pulled slowly toward the spindle pole it faces. The kinetochore microtubules get shorter and the spindle poles also move apart, both contributing to chromosome separation.

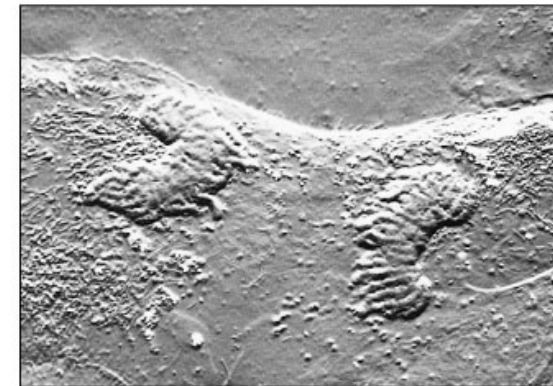

time = 270 min

5 TELOPHASE

During **telophase** the two sets of daughter chromosomes arrive at the poles of the spindle. A new nuclear envelope reassembles around each set, completing the formation of two nuclei and marking the end of mitosis. The division of the cytoplasm begins with the assembly of the contractile ring.

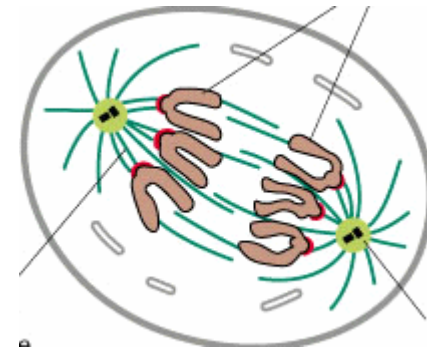

time = 315 min

©1998 GARLAND PUBLISHING

C1_mitosis.mov

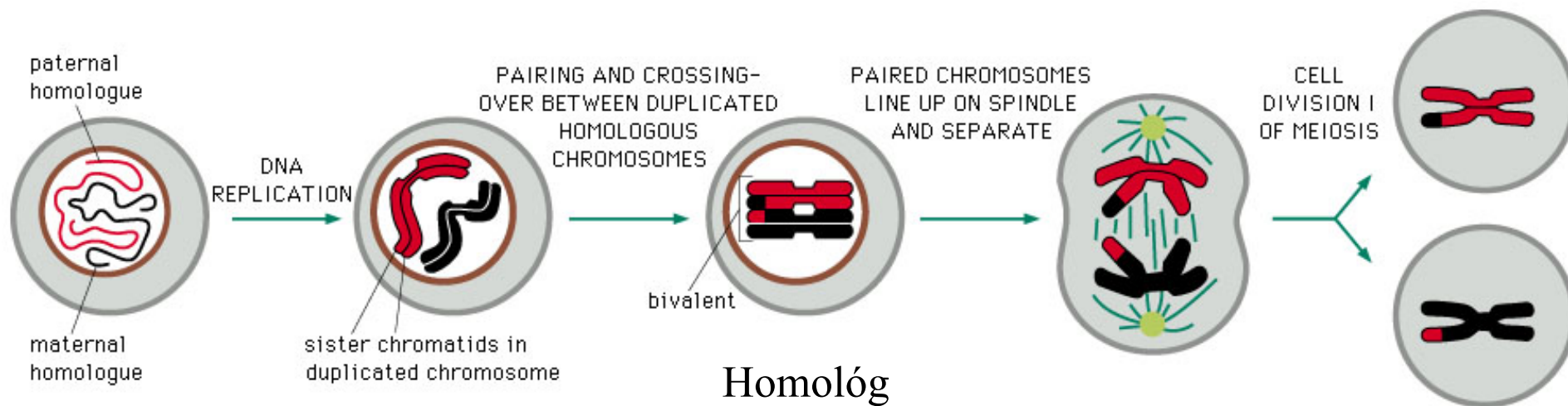
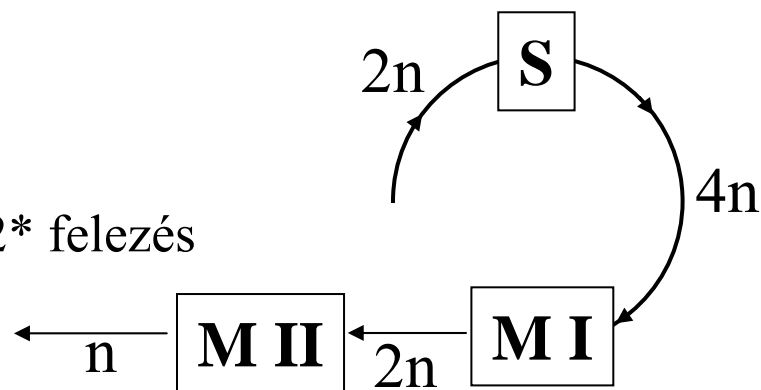

Mitosis.mov

Meiózisos osztódás

Számfelező osztódás

ivarsejtek, kromoszóma szám duplázás, majd 2* felezés

©1998 GARLAND PUBLISHING

Homológ
kromoszómák
összekapcsolódnak
Rekombináció

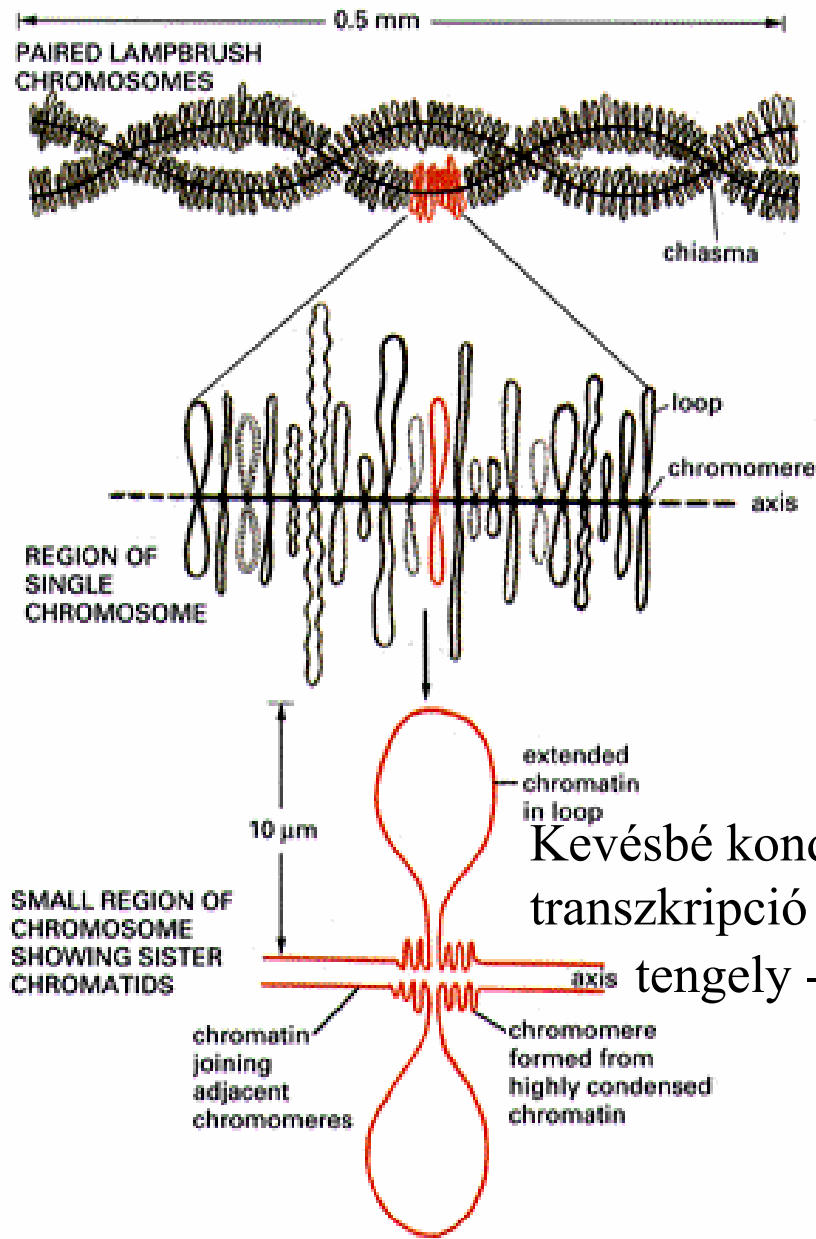
4 kópia minden génszakaszból

Ivarsejt

S fázis

2 anyai

2 apai

Kevésbé kondenzált régió
 transzkripció (30 nm - szolenoid)
 tengely - scaffold

Lámpakefe kromoszóma

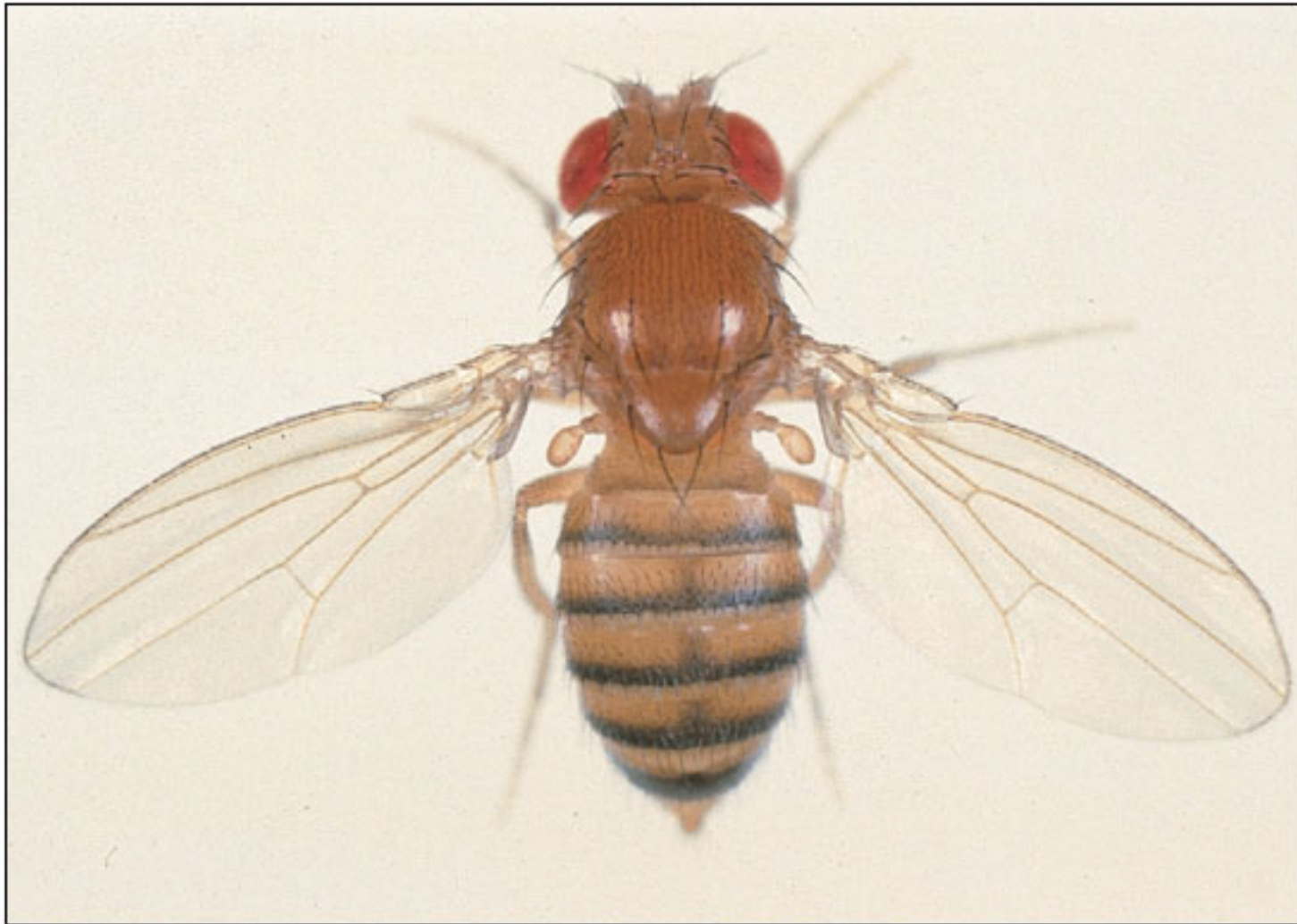

0.1 mm

Béka Oocita

From The Art of MBoC³ © 1995 Garland Publishing, Inc.

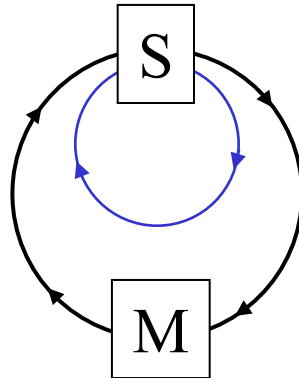
Drosophila melanogaster

ecetmuslica

©1998 GARLAND PUBLISHING

Endoreplikációs ciklus

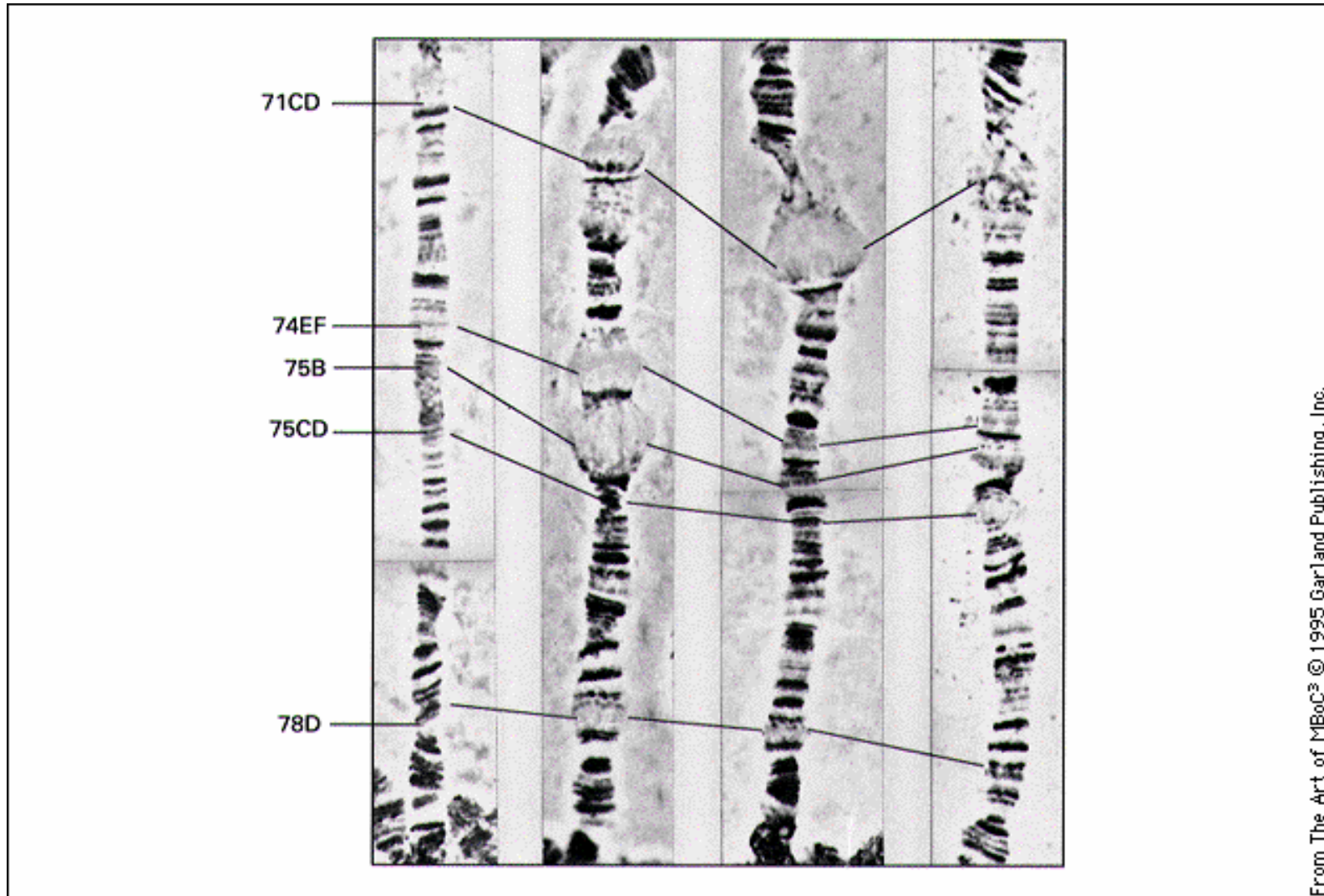
Kromoszóma szám növekszik

10 ciklus – 2^{10} kromoszóma

1024 kromoszóma egymásmellé rendeződik

Politén kromoszóma

Politén kromoszóma

Világos – kevésbé kondenzált → van transzkripció
Sötét – erősen kondenzált → nincs transzkripció

Az interfázisú kromatin két típusa

eukromatin: kevésbé kondenzált

Aktív (10%)

Inaktív

heterokromatin: erőssen kondenzált